

สำรวจและวิเคราะห์ระบบการผลิตพืชภายใต้ระบบเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดตรัง
Survey and Analysis on Cropping System within Sufficient Economic Farming System Condition
in Trang Province

กลอยใจ คงเจ็ย¹ สุนันท์ ธีรวุฒิ¹

บทคัดย่อ

การสำรวจและวิเคราะห์ระบบการผลิตพืชภายใต้ระบบเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดตรัง เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ระบบการผลิตพืชและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดตรัง วิธีดำเนินการโดยการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทางการเกษตรของจังหวัดตรัง ออกแบบสอบถามและทดสอบแบบสอบถาม กำหนดพื้นที่เป้าหมายโดยให้กระจายทุกตำบลใน 10 อำเภอของจังหวัดตรังเพื่อให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด คัดเลือกเกษตรกรจำนวน 100 ราย โดยผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ ผู้ใหญ่บ้าน เกษตรกรผู้นำ ดำเนินการสัมภาษณ์เกษตรกรแบบบังเอิญ และแบบเจาะจง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและวิเคราะห์ประเด็นปัญหา ดำเนินการตั้งแต่ตุลาคม 2555 - กันยายน 2556 ผลการดำเนินงานได้สำรวจ 10 อำเภอ ของจังหวัดตรัง ได้แก่ อำเภอเมืองตรัง กันตัง ย่านตาขาว ปะเหลียน นาโยง หาดสำราญ ห้วยยอด รัชฎา สีเกาและวังวิเศษ รวม 100 ราย พบว่าสภาพพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดตรังมีลักษณะพื้นที่ 3 ลักษณะดังนี้

1. พื้นที่เนินเขามีลักษณะดินเป็นดินร่วนและดินร่วนเหนียว ดินร่วนมีความอุดมสมบูรณ์สูงระบายน้ำได้ดีและมีการอุ้มน้ำปานกลาง ดินเหนียวมีความอุดมสมบูรณ์สูงการระบายน้ำปานกลางและอุ้มน้ำได้ดี เป็นพื้นที่ปลูกยางพารา และปลูกไม้ผล เกษตรกรอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการทำการเกษตร มีรายได้ 86,000-130,000 บาท /ปี มีเกษตรกรถือครองพื้นที่จำนวน 2 ราย (2%)
2. พื้นที่ราบสูงมีลักษณะดินเป็นดินเหนียวความอุดมสมบูรณ์สูง มีการระบายน้ำปานกลางและอุ้มน้ำสูง ปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน ปลูกไม้ผล ปลูกพืชผักและเลี้ยงสัตว์บริเวณบ้าน เป็นที่อยู่อาศัย เกษตรกรอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการทำการเกษตรและมีเกษตรกรบางรายที่ปลูกผักใช้น้ำประปาหมู่บ้าน มีรายได้ 40,000-2,850,000 บาท/ปี มีเกษตรกรถือครองพื้นที่ 32 ราย (32%)
3. พื้นที่ราบลุ่มมีลักษณะดินเป็นดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ของดินสูงมีการระบายน้ำปานกลางและอุ้มน้ำสูง ปลูกไม้ผล ยางพารา ปาล์มน้ำมันและนาข้าว มีการปลูกพืชผักบริเวณบ้านและเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการทำการเกษตร มีเกษตรกรบางรายที่ปลูกผักอาศัยน้ำประปาหมู่บ้านและบ่อบาดาลน้ำตื้น เกษตรกรมีรายได้ 13,000-285,000 บาท/ปี เกษตรกรถือครองพื้นที่ 66 ราย (66%)

ระบบเกษตรในพื้นที่จังหวัดตรังประกอบด้วยระบบเกษตร 4 แบบ คือ 1. ระบบเกษตรพืชเดี่ยว เกษตรกรมีพื้นที่ถือครอง 8.5-185 ไร่ และมีรายได้ 13,000-1,362,000 บาท/ปี จำนวน 74 ครัวเรือน (74%) 2. ระบบเกษตรพืชและปศุสัตว์ มีพื้นที่ถือครอง 7.5-125 ไร่ และมีรายได้ 86,000-1,596,000 บาท/ปี จำนวน 19 ครัวเรือน (19%) 3. ระบบเกษตรพืชและประมง มีพื้นที่ถือครอง 4-107 ไร่ มีรายได้ 145,000-2,419,000 บาท/ปี จำนวน 3 ครัวเรือน (3%) 4. พืชปศุสัตว์และประมงมีพื้นที่ถือครอง 17.5 - 76 ไร่ และมีรายได้ 133,000-2,850,000 บาท/ปี จำนวน 4 ครัวเรือน (4%) สภาพพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม จากการศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ พบว่า เกษตรกรนิยมปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยเฉพาะยางพาราและปาล์มน้ำมัน ทำให้เกษตรกรมักประสบปัญหารายได้ที่เปลี่ยนแปลงไปตามราคาท้องตลาด และสภาพภูมิอากาศปัจจุบันฤดูฝนมีตลอดทั้งปี ซึ่งมีปัญหาทำให้จำนวนวันกรีดยางพาราน้อย และไม้ผลไม่ให้ผลผลิต เช่น ลองกอง

¹ ศุนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรตรัง

คำนำ

ภาคใต้ตอนล่าง มีลักษณะภูมิประเทศประกอบด้วยเทือกเขาเป็นสันอยู่ตอนกลางของภาค และสภาพพื้นที่จะลาดลงสู่ทะเลทั้งสองด้าน ภูมิอากาศเป็นร้อนชื้นได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมทั้งสองด้าน คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีอยู่ระหว่าง 1,500-2,500 มิลลิเมตร/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมแบบผสมผสาน พึ่งพาการผลิตพืชและสัตว์หลายชนิด พื้นที่ปลูกพืชส่วนใหญ่เป็นยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ผล ไม้ยืนต้น พื้นที่นาข้าว พืชไร่ พืชผัก และไม้ดอก ระบบการปลูกพืชของเกษตรกรจะแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ คือ ที่ดอนประกอบด้วยพืชหลัก ได้แก่ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน พืชร่วมระบบ ได้แก่ ไม้ผล พืชผัก พืชไร่ ข้าว ในพื้นที่ลุ่มประกอบด้วยพืชหลัก คือ ข้าว หรือพืชผัก พืชร่วมระบบ ได้แก่ ข้าว พืชผัก หรือพืชไร่ มักพบปัญหาสารพิษตกค้างในผลผลิตพืช โดยสรุปจะเห็นว่าภาพรวมที่เกิดขึ้นได้สะท้อนปัญหาของเกษตรกรรายย่อยจนทำให้เกิดความยากจน เป็นหนี้ ทรัพยากรการผลิตทั้งที่ดิน แรงงาน สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและลดน้อยลง ไม่สามารถพึ่งพาการผลิตได้ดังเช่นในอดีต และแนวโน้มสถานการณ์ในอนาคตอาจชักนำไปสู่ความรุนแรงของปัญหาเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดตรัง สามารถสรุปได้ว่าปัญหาแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับชนิดพืชและทรัพยากรที่มีอยู่ ทำให้เกษตรกรมักประสบปัญหารายได้ต่ำ ขาดความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรรม ชุมชนขาดความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตไม่ดีและก่อให้เกิดมลภาวะต่อสภาพแวดล้อมมากมาย โดยเฉพาะขาดการเอาใจใส่ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ จากประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดตรัง ทำให้ระบบการผลิตพืชไม่มีความยั่งยืนทั้งด้านผลผลิต คุณภาพและรายได้ เกษตรกรยังคงมีการพึ่งพาปัจจัยภายนอกอยู่มาก โดยเฉพาะปุ๋ยเคมีและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ขาดความรู้ในการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง เป็นเหตุให้ต้นทุนการผลิตสูง รายได้ต่ำ ผลผลิตด้อยคุณภาพ สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมและสุขภาพเกษตรกรอ่อนแอ ดังนั้นควรศึกษาหาแนวทางการวิจัยระบบการผลิตพืชภายใต้ระบบเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดตรัง โดยยึดหลักตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเน้นความสำคัญในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นาในลักษณะที่มุ่งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับวิถีการที่สำคัญของพระองค์อีกประการหนึ่งคือ การประหยัด ทรงเน้นความจำเป็นที่จะลดค่าใช้จ่ายในการทำมาหากินของเกษตรกรลงให้เหลือน้อยที่สุด โดยอาศัยการพึ่งพิงธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญ

จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยสำรวจและวิเคราะห์ระบบการผลิตพืชภายใต้ระบบเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดตรัง เพื่อสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สร้างวิถีชีวิตเกษตรกรรายย่อยให้สามารถพึ่งตนเองได้ ทำให้เกษตรกรมีรายได้อย่างยั่งยืนและชุมชนมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อให้ได้ข้อมูลระบบการผลิตพืชภายใต้ระบบเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดตรัง โดยมีเป้าหมายให้เกษตรกรทั่วไปมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดรูปแบบวิธีการจัดระบบการปลูกพืชตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม และศูนย์เรียนรู้การปลูกพืชต้นแบบ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตพืชในจังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการ

อุปกรณ์

1. แบบสัมภาษณ์
2. เครื่องวัดพิกัด GPS
3. กล้องถ่ายรูป

วิธีการ

1. คัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร โดยทำการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายพื้นที่ใช้น้ำฝนในจังหวัดตรัง คัดเลือกเกษตรกรจำนวน 100 ราย กระจายไปทุกอำเภอและทุกตำบลให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด
2. สัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐาน เศรษฐกิจและสังคม และข้อมูลดินในพื้นที่จังหวัดตรัง
3. สัมภาษณ์และการจัดการฐานข้อมูลพืชในพื้นที่จังหวัดตรัง

ผลการทดลองและวิจารณ์

ดำเนินการสัมภาษณ์เกษตรกร 10 อำเภอในจังหวัดตรัง ได้แก่ อำเภอเมืองตรัง 13 ราย สิเกา 5 ราย รัชฎา 5 ราย หาดสำราญ 3 ราย ห้วยยอด 17 ราย นาโยง 10 ราย ย่านตาขาว 10 ราย วังวิเศษ 6 ราย กันตัง 15 ราย ปะเหลียน 16 ราย รวมสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 100 ราย ผลการสำรวจได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐาน

ผู้ให้ข้อมูลอายุอยู่ระหว่าง 30-80 ปี จบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงปริญญาตรี มีสมาชิกในครัวเรือนตั้งแต่ 1- 10 คน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก มีบางรายประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ ข้าราชการบำนาญ ธุรกิจส่วนตัว มีอาชีพรอง ค้าขาย ปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำการเกษตรมากกว่า 10 ปี เกษตรกรบางรายเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร กลุ่มไร่นาสวนผสม กลุ่มชุมชนเกษตรกรไทยสามัคคี กลุ่มปาล์มน้ำมันในจังหวัดตรัง กลุ่มทำผ้าบาติก

2. ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตรและการปรับตัวของเกษตรกร

2.1 ลักษณะพื้นที่

สภาพพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีลักษณะดินเป็นดินเหนียวมีความอุดมสมบูรณ์สูง การระบายน้ำปานกลาง การอุ้มน้ำสูงเป็นดินปกติ และลักษณะดินเป็นดินร่วนทรายมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง การระบายน้ำสูง การอุ้มน้ำปานกลางเป็นดินปกติ มีเกษตรกรบางรายที่มีสภาพพื้นที่เกษตรกรรมเป็นที่เนินเขาและที่ราบสูง เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อดินถล่มระดับต่ำ ลักษณะดินเป็นดินร่วนมีความอุดมสมบูรณ์สูง การระบายน้ำปานกลาง การอุ้มน้ำสูงเป็นดินปกติ เกษตรกรอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการทำการเกษตร มีเกษตรกรบางรายที่ปลูกผักอาศัยน้ำประปาหมู่บ้าน บ่อบาดาลน้ำตื้น สระบ่อขุด

2.2 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศปัจจุบัน ฤดูฝนมีตลอดทั้งปี โดยจะตกชุกช่วงเดือนตุลาคม ถึง พฤศจิกายน ที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมในช่วงเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน อดิฤดูร้อนอยู่ในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน และจะแล้งในเดือนมีนาคมถึงเมษายน ฤดูฝนอยู่ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงธันวาคม ฝนจะตกชุกในช่วงเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน ที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมในช่วงเดือนตุลาคม ยกเว้นตำบลเกาะสุกรซึ่งอยู่ในทะเลสภาพภูมิอากาศในปัจจุบันกับอดีตไม่มีการเปลี่ยนแปลง เมื่อพิจารณาปริมาณน้ำฝน (มิลลิเมตร/ปี) ในจังหวัดตรังช่วง 9 ปี (2548-2556) ดังตารางที่ 1 จะพบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2548 2549 และ 2551 มีปริมาณน้ำฝน 1,781.4-1,998.6 มิลลิเมตร/ปี ต่ำกว่าปีอื่น ๆ ที่ผ่านมาซึ่งเกิดสภาพแล้ง จำนวนวันฝนตกอยู่ระหว่าง 157-179 วัน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ปริมาณน้ำฝนปี พ.ศ. 2548 – 2556 ในจังหวัดตรัง (หน่วย = มิลลิเมตร) ที่มาสถานีอุตุนิยมวิทยา
จังหวัดตรัง

ปี/ เดือน	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	รวม
2548	7.7	10.8	16.1	33.4	47.8	201.5	252.8	102.4	98.0	247.9	286.0	494.2	1798.6
2549	44.8	20.7	65.2	177.3	365.3	279.4	341.8	303.5	191.5	100.8	78.2	30.1	1998.6
2550	73.3	3.1	164.0	212.7	187.5	275.1	272.0	285.0	330.3	412.5	157.0	79.6	2452.1
2551	22.9	38.3	73.9	181.9	194.8	245.2	123.8	98.8	238	323	184	56.8	1781.4
2552	35.4	0	221.6	148.9	159.6	69.3	241.4	251.6	328.1	338.8	303.3	19.2	2117.2
2553	45.9	38.2	24.3	132.7	148.6	295.5	229.4	146.7	301.5	241.3	544.6	194	2342.7
2554	123.2	2.6	448.7	122.5	156.3	106	331.2	208.5	299.3	167	231.5	138.6	2335.4
2555	112.7	22.5	184.2	256.8	238	280.2	315	228.4	385	168	200.8	187.5	2579.1
2556	36.8	120.3	2.2	196.4	43.1	223.8	317.6	342	236.1	307.9	377.2	170.3	2489.2

ตารางที่ 2 จำนวนวันฝนตกในปี พ.ศ. 2548 – 2556 ในจังหวัดตรัง (หน่วย = วัน) ที่มาสถานีอุตุนิยมวิทยาจังหวัด
ตรัง

ปี/เดือน	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	รวม
2548	2	1	4	9	6	23	18	16	15	23	21	19	157
2549	11	7	9	14	19	21	22	16	19	17	14	10	179
2550	11	1	7	12	18	17	19	17	18	26	14	15	175
2551	4	4	6	13	20	17	14	17	18	21	19	8	161
2552	3	0	18	19	23	11	14	21	20	21	18	3	171
2553	6	1	3	13	16	22	23	15	23	18	24	23	187
2554	15	1	18	7	18	17	16	18	18	23	13	13	177
2555	17	5	13	17	18	15	18	14	21	16	19	15	188
2556	4	7	3	15	18	16	14	17	17	25	22	8	166

3. ข้อมูลระบบฟาร์มในครัวเรือน

3.1 ข้อมูลด้านระบบการผลิตพืชไร่ในเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันมีการปลูกข้าวพันธุ์ เล็บนกปัตตานี สังข์หยดพัทลุง พัทลุง 2 กข 25 ซ้อบางแก้ว ข้าวหอม ข้าวชัยนาท ข้าวหอมมะลิ ปลูกข้าวโพดพันธุ์ Sugar 75 มีเกษตรกรบางรายปลูกข้าวไร่โดยปลูกหลังโค่นยางพาราไม่ทราบพันธุ์ มันสำปะหลังปลูกพันธุ์ห่านาที่ ในอดีตมีเกษตรกรบางรายปลูกข้าวไร่พันธุ์เล็บนกปัตตานี ทั้งปัจจุบันและในอดีตเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกไว้เป็นอาหารที่เหลือจากการบริโภคจะจำหน่าย

3.2 ข้อมูลด้านระบบการผลิตพืชสวนเศรษฐกิจ

เกษตรกรบางรายปลูกพืชผัก ได้แก่ แตงกวาปลูกพันธุ์อิงฟ้า แตงโมปลูกพันธุ์กินนรี มะละกอปลูกพันธุ์ฮอลล์แลนด์ มะเขือเปราะ ผักกาดขาว ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว ใฝหวาน เกษตรกรใช้พันธุ์ที่ซื้อมาจากตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบพันธุ์ เกษตรกรปลูกผักเหียง พริกชี้หนู พริกไทยดำ มะเขือเปราะ ตะไคร้ ผักหวาน ผักกูด มะนาวปลูกพันธุ์แป้นสีทอง พิจิตร 1 อธิ ปลูกบริเวณบ้านเพื่อใช้เป็นอาหารในครัวเรือน หลีกเลี่ยงการใช้บริโภคในครัวเรือนแล้วถึงจำหน่ายเป็นรายได้

เกษตรกรบางรายปลูกมะพร้าวพันธุ์พื้นเมืองและปลูกมะพร้าวน้ำหอม ผลผลิตสามารถเก็บเกี่ยวได้ตลอดทั้งปีทั้งในปัจจุบันและอดีต

เกษตรกรบางรายปลูกไม้ดอกไม้ประดับได้แก่ ดาวเรือง หน้าวัวปลูกพันธุ์เปลวเทียน ดวงสมร

3.3 ข้อมูลด้านระบบการผลิตไม้ผล/ไม้ยืนต้นเศรษฐกิจ

ไม้ผลเกษตรกรจะปลูกผสมผสานหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน ได้แก่ ลองกอง มังคุด จำปาดะ ขนุน เงาะพันธุ์โรงเรียน ทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง หมอนทอง ก้านยาว ชะนี กระท้อนพันธุ์ปุ๋ยฝ้าย ปลูกส้มโอพันธุ์ทับทิมสยาม สะตอดานและสะตอข้าว สละพันธุ์อินโดปลูกร่วมยางพารา ไม้ผลทุกชนิดให้ผลผลิตน้อยกว่าในอดีต ยกเว้นลองกองในปัจจุบันไม่ให้ผลผลิต วันออกดอกและวันเก็บเกี่ยวในปัจจุบันและอดีตไม่เปลี่ยนแปลง ไม้ผลมีอายุระหว่าง 2- 100 ปี

ไม้ยืนต้นเศรษฐกิจเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกยางพาราเป็นพืชรายได้หลัก พันธุ์ที่นิยมปลูก คือ RRIM 600 RRIT 251 PM 24 PB 235 TG 1 KT 311 มาเลเซีย อายุตั้งแต่ 1-35 ปี ในปัจจุบันการกรีดยางพารามีวันกรีดยางพารา 80 วัน/ปีเนื่องจากมีฝนตกชุกตลอดทั้งปี ในอดีตมีวันกรีดยางพารา 120 วัน/ปี การกรีดยางพาราเกษตรกรส่วนใหญ่ให้กรีดแบ่งเปอร์เซ็นต์ 60:40 55:45 และ 50:50 มีเกษตรกรบางรายจ้างเป็นรายวันวันละ 300 บาท เกษตรกรบางรายกรีดยางพาราใช้แรงงานในครัวเรือน ปาล์มน้ำมันเกษตรกรปลูกพันธุ์ สุราษฎร์ธานี 2 คอสตาริกา โกลเด้นโสบ คอมแพ็ค ยูนิวานิช ซีราส ปาล์มน้ำมันอายุตั้งแต่ 2 เดือน-30 ปี ผลผลิตปาล์มน้ำมันวันออกดอกและวันเก็บเกี่ยวในอดีตกับปัจจุบันไม่แตกต่างกัน ปาล์มน้ำมันจะให้ผลผลิตเก็บเกี่ยว 2 ครั้ง/เดือน

3.4 ข้อมูลด้านระบบการผลิตพืชท้องถิ่นในปัจจุบันและอดีต

เกษตรกรในอำเภอกันตังปลูกจากเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้

3.5 ลักษณะการใช้ที่ดินปลูกพืชรอบปีในอดีตและปัจจุบัน

เกษตรกรที่ปลูกพืชผักจะใช้ที่ดินปลูกปีละประมาณ 3-4 ครั้ง/ปี

4. กิจกรรมด้านปศุสัตว์ในปัจจุบัน

เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านปศุสัตว์เป็นอาชีพรอง ได้แก่ เลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงโค เลี้ยงกระบือ เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงแพะ อาหารซื้อจากตลาด

5. กิจกรรมด้านสัตว์น้ำในปัจจุบัน

เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอาชีพรอง ได้แก่ เลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงกบ เลี้ยงปูนิ่ม และปูไข่

6. ข้อมูลด้านครัวเรือน

เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองตั้งแต่ 2.3-185 ไร่ ลักษณะการถือครองที่ดินมีเอกสารสิทธิ์ ได้แก่ โฉนด นส. 3 สปก. ภทบ. 5 สค.1 และไม่มีเอกสารสิทธิ์ สัดส่วนพื้นที่ถือครองส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ในการอยู่อาศัย ทำนา ปลูกยางพารา ปลูกปาล์มน้ำมัน ปลูกไม้ผล ปลูกพืชผัก บ่อเลี้ยงปลา

แรงงานเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้แรงงานในครัวเรือน และใช้แรงงานนอกครัวเรือนในการกรีดยางพารา จะใช้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดสวนยางพารา สมาชิกทำงานนอกครัวเรือนส่วนใหญ่จะเป็นบุตร ๆ ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่ผู้ปกครองไม่ทราบรายได้

6.1 แหล่งรายได้ของครัวเรือนในปัจจุบันและอดีต

เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แหล่งรายได้ของครัวเรือนได้จากการปลูกพืช ปศุสัตว์ สัตว์น้ำ นอกภาคการเกษตรได้รายได้จากการค้าขาย รับจ้างอิสระ

6.2 เงินทุน

เกษตรกรส่วนใหญ่ได้แหล่งเงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน เพื่อใช้ซื้อเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เครื่องจักรกล/เครื่องมือต่างๆ

6.3 ข้อมูลการปรับตัวของเกษตรกรมีดังนี้

- เปลี่ยนชนิดพืช ได้แก่ จากนาข้าวเป็นปาล์มน้ำมันและยางพารา เปลี่ยนทุเรียนเป็นยางพารา และปาล์มน้ำมัน
- เปลี่ยนจากบ่อกุ้งมาเป็นยางพารา
- เปลี่ยนระบบปลูกพืช ได้แก่ มีการปลูกสละอินโดร่วมกับยางพารา ปลูกผักเหลียงร่วมกับยางพารา ปลูกสับปะรดแซมยางพารา

7. ปัญหาและอุปสรรคมีดังนี้

- ฝนตกชุกทำให้จำนวนวันกรีดยางพารา น้อยและไม่ผลไม่ให้ผลผลิต เช่น ลองกอง
- โรคเส้นดำยางพารา จะเกิดในช่วงฤดูฝน
- โรครากขาวยางพารา
- โรคเปลือกแห้งยางพารา
- โรคตายนิ่งจากยอดของยางพาราจะเกิดในยางพาราขนาดเล็ก
- โรครากเน่าโคนเน่าทุเรียน
- โรคราน้ำค้างเข้าทำลายแตงโม แตงกวา
- แมลงวันทองเข้าทำลายผลไม้ เช่น ส้มโอ
- ดั้วแรดกัดกินยอดปาล์มน้ำมัน
- ไรแดงเข้าทำลายแตงโมและแตงกวา
- มดในช่องผลลองกอง
- แมลงเข้าทำลายผัก เช่น แมลงเต่าทอง หนอนใยผัก

7.1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมมีดังนี้

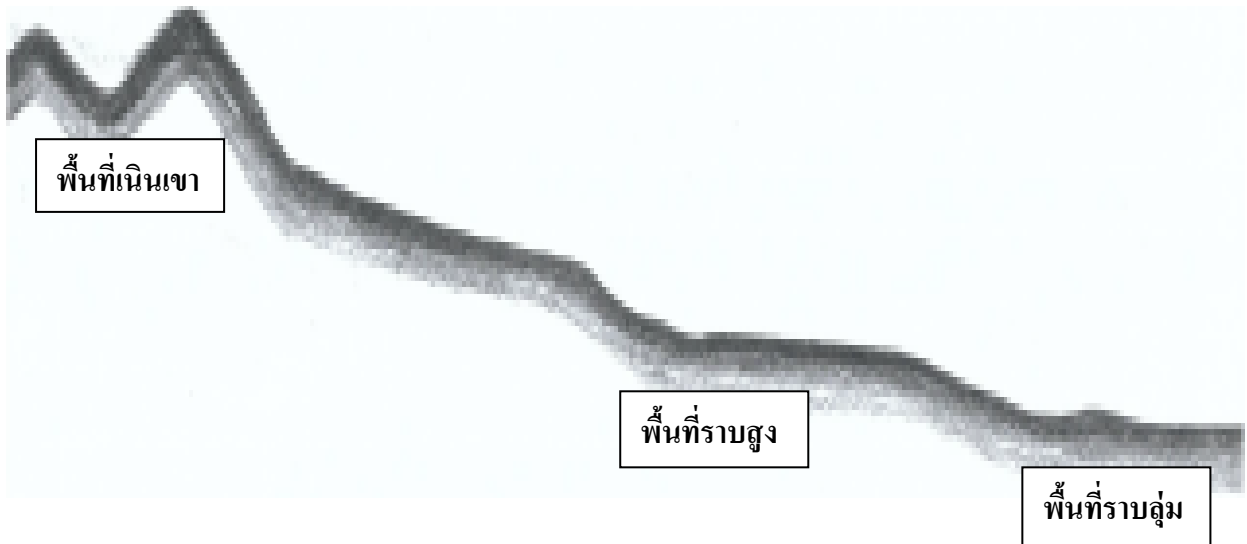
- ราคาผลผลิตตกต่ำ
- ราคาผลผลิตแปรปรวน
- ราคาปัจจัยการผลิตสูง
- ขาดแหล่งรับซื้อผลไม้สูง

8. ข้อเสนอแนะมีดังนี้

- แก้ปัญหาราคายางพาราและปาล์มน้ำมันให้สูงขึ้น
- แก้ไขเรื่องดินเปรี้ยว
- วิธีการผลิตหัวเชื้อไตรโคเดอร์มาใช้เอง เนื่องจากหาซื้อยากมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร
- เทคโนโลยีการรักษาโรครากขาว โรคเส้นดำและอาการเปลือกแห้งของยางพารา ต้องการให้หน่วยงานทางราชการแก้ปัญหาให้จริงจังอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่านี้
- เทคโนโลยีโรครากเน่าโคนเน่าทุเรียน
- เทคโนโลยีโรคราน้ำค้างแตงโมและแตงกวา
- แก้ปัญหาศัตรูพืช เช่น แมลงเต่าทอง แมลงวันทอง หนอนใยผัก

- เงินทุนสนับสนุนทำศูนย์เรียนรู้ประจำหมู่บ้าน

ภาพตัดขวางระบบเกษตรในพื้นที่จังหวัดตรัง

<ul style="list-style-type: none"> - มีลักษณะดินเป็นดินร่วน และดินร่วนเหนียว - มีความอุดมสมบูรณ์ของดินสูง มีการระบายน้ำดีและปานกลาง มีการอุ้มน้ำปานกลางและดี - เป็นพื้นที่ปลูกยางพารา - ปลูกไม้ผล เช่น จำปอตะ มังคุด และทุเรียน - อาศัยน้ำฝน - จากการสัมภาษณ์เกษตรกร 100 ราย มีเกษตรกรถือครองพื้นที่จำนวน 2 ราย คิดเป็น 2 % - มีรายได้ 86,000 – 130,000 บาท/ปี 	<ul style="list-style-type: none"> - มีลักษณะดินเป็นดินเหนียว - ความอุดมสมบูรณ์สูง มีการระบายน้ำปานกลาง มีการอุ้มน้ำสูง - เป็นที่อยู่อาศัย - ปลูกไม้ผล เช่น ลองกอง มังคุด ทุเรียน เงาะ และฝรั่ง - ปลูกยางพารา และปาล์มน้ำมัน - มีการปลูกพืชผักบริเวณบ้าน และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่พื้นบ้าน เป็ด สุกร และโคพื้นบ้าน - อาศัยน้ำฝน และน้ำประปาหมู่บ้าน - จากการสัมภาษณ์เกษตรกร 100 ราย มีเกษตรกรถือครองพื้นที่ 32 ราย คิดเป็น 32 % - มีรายได้ 40,000-2,850,000 บาท/ปี 	<ul style="list-style-type: none"> - มีลักษณะดินเป็นดินเหนียว - ความอุดมสมบูรณ์ของดินสูง มีการระบายน้ำปานกลางและมีการอุ้มน้ำสูง - เป็นที่อยู่อาศัย - ปลูกไม้ผล ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และนาข้าว - มีการปลูกพืชผักบริเวณบ้าน และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่พื้นบ้าน เป็ด โค กุ้ง ปูนิ่ม สุกร - อาศัยน้ำฝน น้ำประปาหมู่บ้าน และบ่อบาดาลน้ำตื้น - จากการสัมภาษณ์เกษตรกร 100 ราย มีเกษตรกรถือครองพื้นที่ 66 ราย คิดเป็น 66 % - มีรายได้ 13,000-285,000 บาท/ปี
---	---	---

ตารางสรุปการสัมภาษณ์เกษตรกรระบบเกษตรในพื้นที่จังหวัดตรัง

ระบบเกษตร	พืชหลัก	พืชรอง	อื่น ๆ	พื้นที่ถือครอง	รายได้/ปี (บาท)	จำนวนเกษตรกร
พืชเดี่ยว	ยางพารา ปาล์มน้ำมัน	นาข้าว ปาล์มน้ำมัน แตงโม เงาะ ลองกอง มังคุด ทุเรียน จำปาดะ สละอินโด ข้าวโพด ผักเหริยาง	ผักสวนครัวบริเวณ บ้าน	8.5-185 ไร่	13,000 – 1,362,000	74 ครัวเรือน (74%)
พืช และปศุสัตว์	ยางพารา ปาล์มน้ำมัน	นาข้าว ปาล์มน้ำมัน แตงโม เงาะ ลองกอง มังคุด ทุเรียน จำปาดะ สละอินโด ข้าวโพด ผักเหริยาง	ผักสวนครัวบริเวณ บ้าน เลี้ยงเป็ด ไก่ โค สุกร	7.5-125 ไร่	86,000 – 1,596,000	19 ครัวเรือน (19%)
พืชและประมง	นาข้าว ยางพารา ปาล์ม น้ำมัน	แตงโม ปาล์มน้ำมัน แตงโม เงาะ ลองกอง มังคุด ทุเรียน จำปาดะ สละอินโด ข้าวโพด ผักเหริยาง	ผักสวนครัวบริเวณ บ้าน เลี้ยงกุ้ง ปลา บุนนึ่ง ปูไข่	4 – 107 ไร่	145,000 – 2,419,000	3 ครัวเรือน (3%)
พืช ปศุสัตว์ และประมง	ยางพารา ปาล์มน้ำมัน	ปาล์มน้ำมัน แตงโม เงาะ ลองกอง มังคุด ทุเรียน จำปาดะ สละอินโด ข้าวโพด ผักเหริยาง	ผักสวนครัวบริเวณ บ้าน เลี้ยงเป็ด ไก่ โค สุกร เลี้ยงกุ้ง ปลา บุนนึ่ง ปูไข่	17.5 – 76 ไร่	133,000 – 2,850,000	4 ครัวเรือน (4%)

สรุปผลการทดลอง

การสำรวจและวิเคราะห์ระบบการผลิตพืชภายใต้ระบบเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดตรังพบว่าสภาพพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดตรังมีลักษณะพื้นที่ 3 ลักษณะดังนี้

1. พื้นที่เนินเขามีลักษณะดินเป็นดินร่วนและดินร่วนเหนียว ดินร่วนมีความอุดมสมบูรณ์สูงระบายน้ำได้ดีและมีการอุ้มน้ำปานกลาง ดินเหนียวมีความอุดมสมบูรณ์สูงการระบายน้ำปานกลางและอุ้มน้ำได้ดี เป็นพื้นที่ปลูกยางพาราและปลูกไม้ผล เช่น จำปาดะ มังคุดและทุเรียน เกษตรกรอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการทำการเกษตร มีรายได้ 86,000-130,000 บาท /ปี จากการสัมภาษณ์เกษตรกร 100 ราย มีเกษตรกรถือครองพื้นที่จำนวน 2 ราย (2%)
2. พื้นที่ราบสูงมีลักษณะดินเป็นดินเหนียวความอุดมสมบูรณ์สูง มีการระบายน้ำปานกลางและอุ้มน้ำสูง ปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน ปลูกไม้ผล เช่น ลองกอง มังคุด ทุเรียน เงาะและฝรั่ง มีการปลูกพืชผักและเลี้ยงสัตว์บริเวณบ้าน เช่น ไก่พื้นบ้าน เป็ด สุกรและโคพื้นบ้าน เป็นที่อยู่อาศัย เกษตรกรอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการทำการเกษตรและมีเกษตรกรบางรายที่ปลูกผักใช้น้ำประปาหมู่บ้าน มีรายได้ 40,000-2,850,000 บาท/ปี จากการสัมภาษณ์เกษตรกร 100 ราย มีเกษตรกรถือครองพื้นที่ 32 (32%)
3. พื้นที่ราบลุ่มมีลักษณะดินเป็นดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ของดินสูงมีการระบายน้ำปานกลางและอุ้มน้ำสูง ปลูกไม้ผล ยางพารา ปาล์มน้ำมันและนาข้าว มีการปลูกพืชผักบริเวณบ้านและเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่พื้นบ้าน เป็ด โค กุ้ง ปูนิม สุกร เกษตรกรอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการทำการเกษตร มีเกษตรกรบางรายที่ปลูกผักอาศัยน้ำประปาหมู่บ้านและบ่อบาดาลน้ำตื้น เกษตรกรมีรายได้ 13,000-285,000 บาท/ปี เกษตรกรถือครองพื้นที่ 66 ราย คิดเป็น (66%)

ระบบเกษตรในพื้นที่จังหวัดตรังประกอบด้วยระบบเกษตร 4 แบบ คือ 1. ระบบเกษตรพืชเดี่ยว เกษตรกรมีพื้นที่ถือครอง 8.5-185 ไร่ และมีรายได้ 13,000-1,362,000 บาท/ปี จำนวน 74 คราวเรือน (74%) 2. ระบบเกษตรพืชและปศุสัตว์ มีพื้นที่ถือครอง 7.5-125 ไร่ และมีรายได้ 86,000-1,596,000 บาท/ปี จำนวน 19 คราวเรือน (19%) 3. ระบบเกษตรพืชและประมง มีพื้นที่ถือครอง 4-107 ไร่ มีรายได้ 145,000-2,419,000 บาท/ปี จำนวน 3 คราวเรือน (3%) 4. พืชปศุสัตว์และประมงมีพื้นที่ถือครอง 17.5 - 76 ไร่ และมีรายได้ 133,000-2,850,000 บาท/ปี จำนวน 4 คราวเรือน (4%)

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

นำข้อมูลที่สรุปได้จากการสำรวจและวิเคราะห์ระบบการผลิตพืชภายใต้ระบบเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดตรังในปี 2556 ไปพัฒนาทำการทดสอบและพัฒนาต้นแบบระบบการผลิตพืชภายใต้ระบบเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดตรังต่อไป

เอกสารอ้างอิง

สถานีอุตุนิยมวิทยาตรัง. 2556. ข้อมูลอุตุนิยมวิทยาจังหวัดตรังในปีพ.ศ. 2556. กรมอุตุนิยมวิทยา. กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร.